

Suriye İç Savaşı'nda Çatışma Yönetimi Perspektifinden Üçüncü Taraf Müdahaleleri

Oğuzhan Aksoy¹



Öz

Makale Türü Araştırma Makalesi
Başvuru Tarihi 24.10.2021
Kabul Tarihi 29.11.2021
DOI 10.47140/kusbder.1014298

Suriye iç savaşı, Arap Baharı sürecinde yaşanan iç krizlerden farklı özellikleri ile ayrılmaktadır. Başlangıcından itibaren uluslararası bir boyut ihtiva eden kriz, birçok farklı aktörün çekim alanına girmesi sebebiyle çatışma yönetimi bağlamında geniş bir çalışma alanı sağlamaktadır. Bu çalışmanın amacı, Suriye’de yaşanan iç savaşta üçüncü taraf aktörlerin müdahalelerini, çatışma yönetimi perspektifinden ele almaktır. Makale, ana hatlarıyla üç bölümden oluşmaktadır: İlk bölümde Suriye İç Savaşı’nın kronolojik çerçevesi çizilecek ve 3. taraf aktörlerin motivasyonları incelenecektir. İkinci bölümde bu aktörlerin çatışma yönetimi bağlamında gerçekleştirdiği faaliyetler ele alınacaktır. Üçüncü bölümde; genelde Birleşmiş Milletler’in rolü ve barış görüşmeleri irdelenecektir. Aynı zamanda bu bölümde barış görüşmeleri kapsamında gerçekleştirilen Cenevre ve Astana müzakereleri ayrı başlıklar halinde ele alınacak ve ardından kısa bir değerlendirme yapılacaktır. Çalışma, 2011-2021 yılları arasında, çatışma yönetimi bağlamında ortaya koyulan faaliyetler ile sınırlandırılmıştır. Literatürde Suriye İç Savaşı, çoğunlukla dış politika analizleri çerçevesinde ele alınmıştır. Bu çalışma ise daha çok çatışma yönetimi nosyonları ile savaşı açıklamaya çalışmakta ve bu bağlamda literatürdeki eksiği azaltmayı ummaktadır.

Anahtar sözcükler: Suriye iç savaşı, çatışma yönetimi, Birleşmiş Milletler, barış görüşmeleri, Cenevre

¹ *Sorumlu Yazar:* Yüksek Lisans Öğrencisi, Hitit Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Uluslararası İlişkiler ve Güvenlik Ana Bilim Dalı, E-posta: oğuzhanaksoy@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-9046-433X>

Third-Party Interventions from Conflict Management Perspective in the Syrian Civil War

Oğuzhan Aksoy²



Abstract



ArticleType
Research Article

Submit Date
2021-10-24

Acceptance Date
2021-11-29

DOI
10.47140/kusbder.1014298

The Syrian Civil War differs from other civil wars in the Arab Spring process with its different characteristics. Containing an international dimension from the very beginning, the crisis provides a wide field of study in the context of conflict management as it attracts many different actors. The aim of this study is to examine the interventions of third-party actors in the civil war in Syria from the perspective of conflict management. The article consists of three main parts: In the first part, the chronological framework of the Syrian Civil War will be drawn and the motivations of the 3rd party actors will be examined. In the second part, the activities of these actors in the context of conflict management will be discussed. In the third part; the role of the United Nations and peace negotiations will be examined. In this section, the Geneva and Astana negotiations, which were held within the scope of the peace negotiations, will be discussed under separate headings and then a brief evaluation will be discussed. The study was limited to the efforts put forward in the context of conflict management between the years 2011-2021. In the literature, the Syrian Civil War has mostly been handled within the framework of foreign policy analysis. This study, on the other hand, tries to explain war with the notions of conflict management and hopes to reduce the gap in the literature in this context.

Key words: Syrian civil war, conflict management, United Nations, Geneva

² *Corresponding Author:* Graduate Student, Hitit University Graduate Education Institute, Department of International Relations and Security, E-mail: oguzhanaksoy@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-9046-433X>

Giriş

17 Aralık 2010 günü Tunuslu seyyar satıcı Muhammed Buazizi'nin kendini yakması ile başlayan süreç; Cezayir, Lübnan, Ürdün, Sudan, Umman, Yemen, Libya ve Mısır gibi ülkelerde bir dizi protesto ve çoğu yönetimin devrilmesi ile devam etmiştir. 2011 yılında Suriye'ye de sıçrayan bu kıvılcım, özellikle Esad yönetimi tarafından oldukça sert bir tepkiyle karşılanmış ve günümüzde hala çözülemeyen bir çıkmaz olarak devamlılığını sürdürmektedir. Bu çözülemeyen çıkmazın çatışma yönetimi perspektifinden incelenmesi önem arz etmektedir. Bu noktada, özellikle uluslararası aktörlerin çatışma yönetimi faaliyetleri ele alınmış, bölgede söz sahibi devletlerin motivasyonları incelenmiş ve özellikle BM üzerinden yapılan çalışmalar odak noktası seçilmiştir. Çalışma kapsamında uluslararası sistemin realizm temelli anlayışı gereği bölgede söz sahibi devletlerin çıkarlarının ön planda olduğu saptanmıştır. Öte yandan BM'nin iyi niyetli çalışmalarının yanı sıra yönetsel olarak ikircikli bir yapıya sahip olması, krizin önlenmesini olumsuz olarak etkilemiştir.

Suriye İç Savaşı, Esad yönetiminin sert gücü, içerdiği aktörlerin fazlalığı, ülkenin içindeki farklı etnik çatışmalar ve uluslararası aktörlerin motivasyonları gibi sebepler nedeniyle başlangıcından itibaren uluslararası bir sürece sürüklenmiştir. Rusya, Amerika Birleşik Devletleri (ABD), Çin, Fransa ve İngiltere gibi uluslararası aktörler, Türkiye, İran, Suudi Arabistan ve Katar gibi bölgesel aktörler ve El-Nusra, Irak ve Şam İslam Devleti (İSİS), Halk Savunma Birlikleri/Demokratik Birlik Partisi (YPG/PYD) ve Özgür Suriye Ordusu (ÖSO) gibi örgütlenmeler de sürecin içerisine dahil olmuştur. Aktörlerin bu denli çeşitliliği, sürecin çözümünü zorlaştırmış ve Suriye İç Savaşı, günümüzde halen canlılığını devam ettiren bir yapıya bürünmüştür. Bu çalışma, temel anlamda Suriye İç Savaşı'na giden yolda üçüncü taraf aktörlerin faaliyetlerini ele almaktadır. Çatışma yönetimi bağlamında gerçekleştirilen faaliyetleri anlamak için öncelikle çatışmanın tarihsel kökenine inilmeli ve çatışmaya sebep olan faktörler analiz edilmelidir. Bu sebeple çalışmanın ilk bölümü, sürecin hangi şekilde geliştiğini ve bu sürecin yaşanmasına nelerin sebep olduğu üzerine inşa edilmiştir. Bu bölümde yalnızca tarihsel bir çerçeve çizilmemiş, aynı zamanda sorunun sosyolojik temelli ve etnisite ayırımına dayanan kökenlerinden de bahsedilmiştir. Nitekim Suriye, aile-klan temelli bir tarım toplumu olması hasebiyle, içinde birçok etnik farklılığı da barındırmakta ve bu etnik zenginlik Suriye İç Savaşı'na giden yolda önemli bir argüman olarak karşımıza çıkmaktadır. Arap Baharı sürecinin oldukça geniş çaplı bir coğrafyada cereyan etmesi, şüphesiz bu ülkelerde tasarrufları olan aktörlerin de konuya ilgisiz kalmasını engellemiştir. Rusya, ABD, İran, Çin ve Türkiye gibi ülkeler, sürecin başından itibaren bölgedeki olaylara karşı politikalar geliştirmişlerdir. Bu noktada sınır güvenliği, uluslararası terörizm, ekonomik yatırımlar, bölgesel hegemonya ve enerji-politik gibi nosyonlar, çok sayıda aktörün meselenin içerisine dahil olmasını sağlamıştır. Buradan

hareketle birinci bölümde, tarafların motivasyonları ve geliştirdikleri politikalar da irdelenecektir. Üçüncü taraf aktörlerin motivasyonlarının çoğunlukla dış politika ile sınırlı ajandalar olması, bu konuda ulaşılan bilgilerin çoğunlukla verisiz kabul edilecek kaynaklardan oluşmasına sebep olmuş ve bu da çalışmanın sınırlılığı olarak ele alınmıştır.

Çalışmada uluslararası üçüncü taraf aktörler ABD, Rusya, Fransa ve İngiltere olarak ele alınırken; Türkiye, İran, Katar ve Suudi Arabistan bölgesel güçler olarak incelenmiştir. Suriye iç savaşındaki muhalif grupların yapısı ise çok parçalıdır. Örneğin Suriye Ulusal Koalisyonu (SUK), Suriye Muhalif ve Devrimci Güçler Ulusal Koalisyonu (SMDK), El-Nusra Cephesi, Özgür Suriye Ordusu (ÖSO) gibi daha kapsamlı yapılanmaların yanı sıra Fetih Halep, Fırat Volkanı, Tahrir Sehl el-Ghab, Şam Cephesi gibi operasyon güçleri de iç savaşta muhalif kesimi oluşturmaktadır (Cafarella ve Casagrande, 2015, s. 9-24). Bu çalışmada muhalif gruplar olarak kastedilen kesim, SUK, SMDK, El-Nusra Cephesi ve ÖSO olarak ele alınmıştır. Nitekim bu örgütler, literatürde geniş kapsamlı olarak muhalif grupların anlatılması için başvurulan örgütlenmelerdir.

Arabuluculuk, bir çatışmaya üçüncü taraf müdahalesinin bir şeklidir. Doğrudan güç kullanımına dayalı olmaması ve katılımcılardan birinin kazanmasına yardımcı olmayı amaçlamaması nedeniyle çatışmalarda diğer üçüncü taraf müdahale biçimlerinden farklıdır. Amacı, çatışmayı her iki tarafça kabul edilebilir ve üçüncü tarafın çıkarlarıyla tutarlı bir çözüme kavuşturmadır. Arabuluculuk en iyi, üçüncü bir tarafın tarafların kendi başlarına bulamayacakları bir çözüm bulmalarına yardımcı olduğu bir müzakere modu olarak düşünülmektedir (Zartman ve Touval, 2007, s. 437). İlk bölümdeki tarihsel gelişim ve tarafların daha çok çıkar odaklı yönetim faaliyetlerinin aksine ikinci ve üçüncü bölümler çoğunlukla Birleşmiş Milletlerin (BM) barış çalışmaları adına yapmış olduğu arabuluculuk faaliyetlerini içermektedir. İkinci bölümde, özellikle BM'nin barışı koruma faaliyetleri ve bunu temellendirdiği kavramsal sürecin yanı sıra, pratikte ne gibi faaliyetlerin uygulandığı ve bu faaliyetlerin uygulanmasında özellikle çatışma yönetimi bağlamında hangi teorik nosyonların kullanıldığı tartışılacaktır. Çalışmanın son bölümünde ise barış görüşmeleri kapsamında hangi faaliyetlerin uygulandığını vurgulamak için Cenevre ve Astana görüşmeleri ayrı başlıklar halinde incelenecektir.

Genelde BM'nin sürecin çözümü adına yaptığı girişimler, özelde ise Cenevre Görüşmeleri; doğrudan güç kullanımının olmaması, taraflardan herhangi birinin çıkarlarını gözetmek yerine her iki tarafın da kabul edebileceği makul bir anlaşmayı hedeflemesi gibi sebeplerden ötürü geçerli bir arabuluculuk faaliyeti olarak ele alınabilir. Ancak aynı tanım üzerinden Astana Görüşmelerini açıklamak doğru olmayacaktır. Zartman ve Touval, arabulucu aktörlerin doğal olarak çatışmayı azaltma hedefi ile sürece dahil olduklarını fakat bu arzunun güç politikası gibi diğer güdüler ile iç içe olduğunu iddia etmektedir. Bu

güdülerin en temel anlamda maliyet-fayda değerlendirmesi yapan rasyonel bir aktör yaklaşımı ile açıklandığı söylenebilir (Zartman ve Touval, 1985, s. 33). Başka bir deyişle arabulucu aktörün asıl hedefinin çatışmayı azaltmak olduğu ön kabulü geçerli olsa da, bu aktörlerin fayda-zarar temelli realist bir anlayış ile sürece dahil olması da doğal kabul edilmektedir. Nitekim Astana Görüşmeleri çoğunlukla Rusya'nın baskın aktör olarak öne çıktığı bir süreç olarak ele alınmaktadır. Rusya'nın genelde Ortadoğu, özelde ise Suriye ile yakından alakadar olması, arabuluculuk faaliyetleri adına bu perspektif üzerinden okunabilmektedir.

Çalışma temel olarak çatışma yönetimi ve üçüncü taraf müdahaleleri bağlamında spesifik olarak BM'nin rolünü irdelemeyi ve Suriye İç Savaşı'nda kullanılan yöntemlerin başarı/başarısızlık durumlarını analiz etmeyi amaçlamaktadır. Bercovitch ve Regan, üçüncü tarafların çatışmaya müdahale etme biçimlerini tehdide dayalı (thread-based), caydırıcılık temelli (deterrence based), yargılayıcı (adjudicatory) ve uzlaşmacı (accommodationist) olarak dört bölüme ayırmıştır. Bu müdahale biçimleri genel anlamda tarafları zorlamak adına güç kullanımı ya da tehdidine başvurmak, kuvvet kullanımını ya da tehdidini, tarafları caydırmak için kullanmak, yasal olarak taraflara baskı kurmak ve taraflarla arabuluculuk faaliyetleri gerçekleştirmek olarak sınıflandırılabilir (Bercovitch ve Regan, 2004, akt. Butler, 2000, s. 11). Tehdit ve caydırıcılık temelli yaklaşımlar çoğunlukla sert gücün kullanılmasını ya da tehdidini gerektirirken yargılayıcı ve uzlaşmacı yaklaşımlar temel anlamda yumuşak güç kullanımını öne sürmektedir. Bu açıdan bakıldığında Cenevre Görüşmelerinin genel mahiyetinin çoğunlukla uzlaşmacı ve yargılayıcı yaklaşımlar ile gerçekleştirildiği söylenebilir. BM liderliğinde tasarlanan Cenevre Görüşmeleri, Rusya, ABD, Çin, Fransa, İngiltere gibi uluslararası aktörlerin yanı sıra Türkiye, Katar, İran ve Suudi Arabistan gibi bölgesel aktörlerin de katılımını öngörmüştür. Öte yandan görüşmelerde hem Suriye yönetiminin hem de muhalif grubun katılımı önemsenmiştir. Bu haliyle görüşmelerin çoğunlukla müzakere yoluyla ilerlediği, başka bir deyişle yumuşak güç kullanımı ile sürecin yönetilmeye çalışıldığı söylenebilir. Cenevre Görüşmelerinin idealist ve liberal yapısının aksine Astana Görüşmeleri, çoğunlukla sahada yaşanan somut gelişmeler ışığında şekillenmiştir. Astana'nın temel taşları siyasi geçiş ve güç paylaşımı kaygıları değil, güvenlik ve istikrar sorunlarıdır. Tüm tarafların temel endişesi, şiddetin kontrol altına alınması ve silahlı grupların ateşkes ve uzlaşma rejimleri yoluyla kontrol edilmesidir (Abboud, 2020, ss. 6-8). Mayıs 2017'de, Astana müzakerelerinin dördüncü turunun ardından gerilimi azaltma bölgesi şeklinde yeni bir çatışma yönetimi normu ortaya çıkmıştır. Bu bölgede Rusya, İran ve Türkiye'nin garantör ülke olarak askeri varlığını artırması, Astana Görüşmelerinin sahaya yansıyan somut gerçeklikleri içerdiğini göstermiştir. Bu açıdan bakıldığında Astana Görüşmelerinin tehdit ve caydırmaya yönelik bir yaklaşıma dayanan yapıda olduğu söylenebilir.

Çalışmanın kapsamı, Suriye İç Savaşı'nda, genelde üçüncü taraf aktör ülkeleri, özelde ise BM'nin barış çalışmaları vizyonunu ortaya koymaktır. Son bölümü oluşturan müzakere sürecinin aktarılmasında, literatürdeki eksiklik sebebiyle çoğunlukla haber siteleri ve köşe yazıları gibi kaynaklara başvurulmuştur ve bu durum, çalışmanın sınırlılığını oluşturmaktadır.

Suriye İç Savaşına Giden Yol

Savaşın Tarihsel Gelişimi

Diğer Ortadoğu ülkelerinin aksine Suriye, petrol ya da su kaynakları açısından zengin olmamasına karşın, bölgedeki dengeleri gözetmesi ve uzun yıllar süren kadim Sovyet/Rus müttefikliği sebebiyle coğrafyanın önemli ülkelerinden birisi konumundadır. Birçok etnik farklılığı bünyesinde barındıran Suriye'de olayların başladığı 2011 yılı itibarıyla nüfusun %69'u Sünni, %21'i Nusayri ve Alevi, %6'sı Hristiyan, %2'si İsmaili, %2'si ise Dürzi ve Şiiilerden oluşmaktadır (Qutrib, 2016, s. 8).

1970 yılında, Hafız Esad'ın gerçekleştirdiği askeri darbe ile ülkede yeni bir dönem başlamıştır. Oldukça baskıcı ve katı bir yönetim anlayışı ile yönetimi sürdüren Hafız Esad, 20. yüzyılın sonlarına doğru küçük çaplı özgürleşme hareketleri başlatsa da bu tutum halk tarafından yeterli desteği görmemiştir (Kiraz, 2018, s. 54). Nitekim 1982 yılında çoğunluğu Sünni gruplardan oluşan Müslüman Kardeşler partisinin kapanması ile başlayan protestolara dönemin başkanı Hafız Esad oldukça sert bir şekilde müdahale etmiş ve çatışmalarda 10 binden fazla insan yaşamını yitirmiştir (Philips, 2016, akt. Bilgin, 2019, s. 7). Bu durum, ülkede zaten baskıcı bir yönetim ile yönetilen halk tarafından tepkiyle karşılanmış ve yönetime karşı tepkiler sosyal alanda görünür olmaya başlamıştır. Kendisinden sonra ülkenin başına gelecek olan büyük oğlu Basil'in ölümüyle birlikte, aslen bir hekim olan Beşar Esad apar topar ülkeye çağırılmış ve nihayet 2000 yılında Suriye Devleti'nin yeni başkanı olmuştur (Burkaz, 2018, s. 72).

Beşar Esad'ın eğitimini Londra'da almış olması ve bu sebeple daha Batı odaklı bir anlayışa sahip olması sebebiyle ülkede hak ve özgürlükler adına yeni bir umut ışığı doğmasına sebep olmuştur (Kiraz, 2018, s. 54). Nitekim Esad, göreve geldiği ilk yıllardan itibaren ülkeyi bir dizi modernleşme sürecine sokmuş, hatta bu olumlu hava "Şam Baharı" adında yeni bir kavram ile hayat bulmuştur. Ülke genelinde yeni modernizasyon süreçlerini kapsayan bu durum, ülkede muhalif seslerin görünürlüklerini artırmıştır. Fakat yine de bu girişimler, yönetimin otokratik tutumundan nasibini almış ve halk içindeki huzursuzluk iyiden iyiye artmıştır. Belirtilmelidir ki, Hafız Esad'dan bu yana, ülke içerisindeki etnik farklılıklar, sorunların görünür hale gelmesinde önemli rol oynamıştır. Daha önce de bahsedildiği üzere Suriye nüfusunun çoğunluğu Sünnilerden oluşmaktayken, yönetim erki; Hafız Esad'dan bu yana Alevilerden oluşmaktadır. Nitekim toplumun daha küçük bir

kesimini oluşturan bu grubun, çok daha büyük bir kesimi yönetme iradesine sahip olması, toplumda huzursuzluğun artmasına sebep olmuştur. Öte yandan yönetim sınıfının bu durumu baskıcı bir şekilde kullanması da çatışmanın motivasyonlarından birisidir.

Çatışmaya giden yolda önemli kırılmalardan bir diğeri ise 2006-2010 yılları arasında Suriye'de gerçekleşen kuraklıktır. Ide'ye (2008) göre, bu kuraklık Suriye içerisinde köyden kente küçük çaplı göçlere ve ekonomik sorunlara yol açarak protestoların başlamasındaki önemli motivasyonlardan biri olmuştur. Gerçekten de, tarıma dayalı bir toplum olan Suriye'de dört yıla yakın sürmüş olan bir kuraklığın, özellikle ekonomik ve demografik etkilerinin olumsuz olması kaçınılmazdır. Süregelen çatışmaların çoğunun ana motivasyonu baskıcı rejimlerden kurtulma ihtiyacı olsa bile, ülkedeki refah seviyelerinin düşük olması, adaletsiz gelir dağılımı ve yolsuzluklar gibi meselelerin ana motivasyon kaynakları olduğu söylenebilir. Suriye içinse bu durum, özellikle 2006-2010 yılları arasında oldukça görünür hale gelmiştir.

Suriye'de yaşanan bu hareketlilik, bir domino etkisiyle ilerleyen Arap Baharı sürecinin nihayet ülkeye ulaşmasıyla devam etmiştir. Başka bir deyişle, ülkedeki ekonomik sıkıntılar, halkın refah seviyesinin giderek düşmesi, yolsuzluk, adam kayırma, rüşvet, etnik çatışmalar ve 1970'ten itibaren devam eden sert ve baskıcı bir yönetimin varlığı hesaba katıldığında, Arap Baharı rüzgarı, Suriye'de soğuk bir biçimde esmeye başlamıştır. 2011 yılının Mart ayında sokak duvarına "senin sıran doktor" yazdığı için tutuklanan genç, ülkedeki bir dizi olayın başlamasına da ön ayak olmuştur (Bilgin, 2019, s. 8). Bölgede bu tarihten itibaren olaylar artarak devam etmiş, Suriye yönetimi ülkenin çoğu bölümünde muhaliflere karşı oldukça sert bir tutum sergileyerek gösterileri bastırmaya çalışmıştır. Başlangıçta hem Esad yönetimi hem de uluslararası toplum, olayların diğer protestolar gibi yeni bir yönetim ile sonlanacağını düşünerek ihtiyatlı davranmışlardır. Başta Türkiye ve Rusya olmak üzere, Suriye ile ilişkileri iyi olan devletler, sürecin başlangıcında çoğunlukla "bekle-gör" politikası uygulasalar da, sürecin devamı hem bölgesel aktörlerin hem de uluslararası toplumun beklentileriyle tam tersi bir mayitle devam etmiştir.

Çatışmada 2013 yılı, problemin seyri açısından oldukça önemlidir. Suriye yönetiminin muhaliflere yönelik kimyasal silah kullanması, uluslararası toplum tarafından oldukça tepki çekmiştir (Ağır ve Aksu, 2017, s. 50). Özellikle dönemin ABD Başkanı Obama tarafından "kırmızı çizgi" olarak kabul edilen bu durum, bölgeye müdahale konusunu tartışmaya açmıştır. Çatışma bu olaylardan sonra gittikçe vahim bir hal almıştır. Sıra gelen yıllar boyunca bölgede DEAŞ, YPG/PYD, ÖSO, El-Nusra gibi örgütlerin bölgede çatışmayı tırmandırması, Suriye yönetiminin büyük kayıplar vermesine ve diğer örgütlerin de yeniden yapılanmasına sebep olmuş, öte yandan 2015 yılında Rusya'nın da bölgeye asker gönderme kararı ile birlikte çatışma giderek uluslararası bir boyut kazanmıştır (Kiraz,

2018, ss. 65-69). Bu süreçte Cenevre, Astana ve Soçi'de, çatışmanın çözümü adına bir dizi önlem alınmaya çalışılmış, birçok ülke ve aktör, sorunun çözümü adına müzakere masasına oturmuştur. Barış adına yapılan bir dizi girişime rağmen Suriye'de durum gittikçe kötüleşmiştir. Suriye İnsan Hakları Gözlemevi'nin 2021 yılı raporuna göre çatışmaların başladığı 2011'den 2021'e 400 bine yakın insan yaşamını yitirmiş, 6-7 milyon Suriyeli, mülteci durumuna düşmüştür (www.syriaahr.com).

Üçüncü Taraf Aktörler ve Motivasyonları

Brecher ve Wilkenfeld'e göre en yaygın anlamıyla üçüncü taraf müdahalesi, krizin doğrudan tarafı olmayan bir aktör tarafından gerçekleştirilen, krizin yarattığı sorunları azaltmak ya da tamamen ortadan kaldırmak adına tasarlanan eylemler bütünüdür (Brecher ve Wilkenfeld, 1997, s. 186). Devletler ya da devlet altı aktörler, yaşadıkları çatışmayı, bu çatışmadan çıkarı olmayan ve tarafsız bir üçüncü aktörün arabuluculuğunda çözebilir ya da sorunların azaltılması noktasında ilerleme kaydedebilirler. Öte yandan üçüncü taraf aktörlerin müdahaleleri, askeri, ekonomik ya da uluslararası baskı yoluyla gerçekleştirilebilir. Üçüncü taraf müdahalesi hükümet veya muhalefet güçleri adına gerçekleşebilir. Ancak askeri güç, devlet içi çatışmalara üçüncü taraf müdahalesinin tek biçimi değildir. Ekonomi, hem olumlu teşvikler hem de cezai yaptırımlar yoluyla devam eden iç anlaşmazlıklara müdahale etmek için güçlü bir araç olabilir. Regan, çalışmasında devlet içi çatışmaları etnik, dini ve ideolojik olarak üç bölüme ayırırken müdahale stratejilerini de askeri, ekonomik ve karma stratejiler olarak belirlemiştir. Bu aşamada müdahale hedefi ise hükümet ya da muhalefet olarak ikiye ayrılmıştır. Öte yandan çatışmanın taraflar adına maliyeti arttıkça, üçüncü taraf müdahalesinin başarı şansı aynı oranda düşmektedir. Nitekim çatışan tarafların her birinin halihazırda üstlendiği maliyetler, genellikle -ekonomik yardım gibi- olumlu teşvikleri, karşıtların maliyet-fayda hesaplamalarını değiştirmek için yetersiz bir strateji haline getirecektir. Benzer şekilde, bir çatışma daha ideolojik bir nitelik kazandıkça, karşıt tarafların dış baskı karşısında geri çekilme olasılığı daha düşük olacaktır (Regan, 1996, ss. 340-341). Siquera ise temel anlamda üçüncü taraf olarak müdahale eden aktörün kısa vadedeki amacının mevcut çatışma düzeyini azaltmak ve bastırmak olduğunu varsaymaktadır (2003, ss. 399-400). Chang, Potter ve Sanders ise diğer idealist görüşlerin aksine üçüncü taraf aktörün çatışmaya müdahale ederken kendi ulusal çıkarlarını da dikkate aldığını belirtmektedir (2007,s. 956). Hem uluslararası sistemin anarşik yapısı, hem de ise Suriye iç savaşı incelendiğinde, bu tanımın süreci açıklamak adına daha uygun olduğu düşünülmektedir. Nitekim Suriye iç savaşı, bir anlamda başlangıcından itibaren uluslararası ve bölgesel aktörlerin çıkarlarını gözettiği bir kriz haline gelmiştir.

Bir önceki bölümde de bahsedildiği üzere Suriye iç savaşı, başlangıcından itibaren uluslararası bir boyut kazanmıştır. Bölge ülkelerinin yanı sıra, Rusya ve ABD de çeşitli motivasyonlar ile sürece dahil olmuştur. Öte yandan uluslararası aktörlerin yanı sıra yerel örgütlenmelerin de çeşitliliği artmıştır. Bu noktada tarafların, sürece dair nasıl bir tutum sergilediklerini belirtmek, sonrasında yapılacak olan çatışma yönetimi faaliyetlerinin de daha iyi anlaşılmasını sağlayacaktır. Çatışmanın taraflarını uluslararası ve ulusal aktörler olarak iki sınıfa ayırmak mümkündür. 1970'lerden itibaren sıkı bir müttefiklik ilişkisinin bulunduğu Rusya'nın yanı sıra İran ve Hizbullah, Esad yönetiminden yana tutumunu sürecin başından itibaren gösterirken, yerel olarak da Baas Partisi'ne yakın aydınlar, Ulusal Savunma Kuvveti gibi yerel güçler ve yönetim yanlısı sosyal gruplar Esad yönetiminin yanında yer almıştır. Öte yandan SUK, ÖSO, El-Nusra Cephesi gibi yerel muhalif gruplar ve ABD, Türkiye, Fransa, Suudi Arabistan ve Ürdün gibi uluslararası aktörler de Suriye yönetimi karşıtı grupta yer almaktadırlar (Bilgin, 2019, s. 9).

Kiraz'a göre çatışma başladıktan sonra Türkiye-Suriye ilişkileri, ilk döneminde daha ılımlı bir şekilde seyretmiş fakat halkın taleplerinin yerine getirilmesi ve beklentilerin karşılanması fikri, Suriye yönetiminden talep edilmiştir (2018, s. 74). Gerçekten de çatışma öncesi Türkiye-Suriye ilişkileri oldukça önemli bir seyirde devam etmiş, Ankara ve Şam, ilişkilerini ekonomik ve siyasi alanda geliştirmiştir. Bu dönemde Ahmet Davutoğlu'nun bir dış politika konsepti olarak geliştirdiği "komşularla sıfır sorun" anlayışı, çatışmanın ilk dönemlerinde tek taraflı bir irade olarak ortaya konmuştur. Nitekim Türkiye, Arap Baharı sürecinin başlangıcından itibaren, muhalefet odaklı bir politika geliştirmiştir (Ekşi, 2015, s. 55). Fakat bu durum, çatışmanın ilerleyen bölümlerinde beklenen etkiyi yaratamamış ve Suriye-Türkiye ilişkileri, çeşitli aktörlerin de devreye girmesi ile birlikte daha sert bir zeminde ilerlemiştir. Türkiye'nin üçüncü taraf aktör olarak Suriye iç savaşına müdahil olmasında şüphesiz belirli motivasyonlar mevcuttur. Bu motivasyonlar, en geniş anlamıyla; sürecin başında kazanılan bölgesel gücün artarak devam etmesi, ABD, Rusya ve İran gibi aktörlerin sürecin içine dahil olması, bölgede yaşanan otorite eksiliğinden doğan yeni terör yapılanmaları, Suriye ile oldukça uzun bir sınır komşuluğuna sahip olunması ve çatışmanın ilerlemesi ile birlikte ortaya çıkacak mülteci sorunları olarak sıralanabilir (Öztop, 2019, s. 110). Genel manada bu sebepler, Türkiye'nin Suriye'de yaşananlara kayıtsız kalmasını engellemiştir. Öyle ki, sürecin başında "kardeş Esad", çatışmaların başlaması ve yayılması ile birlikte "katil Esad" söylemlerine dönüşmüştür. Nitekim Türkiye, bölgedeki çıkarlarını korumak ve sınır güvenliğini sağlamak adına Suriye'ye 2015-2020 yılları arasında 6 farklı askeri hareket düzenlemek durumunda kalmıştır.

Rusya, bölgedeki en önemli aktörlerden bir diğeridir. Arap Baharı sürecinin başında, özellikle Libya'da, uluslararası toplum tarafından dışlanan Rusya, Suriye'deki stratejik

çıkarlarını korumak adına çatışmanın ilk anlarından itibaren tavrını net bir şekilde ortaya koymuştur. Rusya ve Suriye arasındaki ilişki, Arap-İsrail savaşı sonrası yükselen Sovyet desteği ile devam etmiş ve dahası Suriye, Rusya için Ortadoğu'ya açılan bir kapı olarak görülmüştür. Öte yandan Suriye'de bulunan Tartus ve Lazkiye üsleri, Rusya için Ortadoğu'yu gözaltında tutuma ve caydırıcı bir mahiyet taşıması nedeniyle önemli bir yerde durmaktadır (Bilgin, 2019, ss. 9-10). Ağır ve Aksu'ya göre, bölgede ABD'nin de varlığı, Rusya için ayrı bir motivasyon kaynağı yaratmaktadır (2017, s. 50). Gerçekten de bölgede hem Rusya hem de ABD, politikalarını geliştirirken birbirlerinin etki alanlarına girmekte tereddütler yaşamış ve bazı durumlarda temkinli yaklaşımlar sergilemişlerdir.

İran, kriz patlak verdiğiinden itibaren Esad yönetimine yönelik desteğini artırmıştır. Belirtilmelidir ki İran'ın Suriye iç savaşına yönelik tutumu, bölgedeki Suudi Arabistan, İsrail ve ABD'nin tutumları ile zıt şekilde belirlenmiştir. Başka bir deyişle İran, Suudi Arabistan'ın ÖSO'yu destekler bir tutum sergilemesi ve rejim değişikliğinin İsrail ve ABD'nin yararına olacağı ön kabulü ile politikasını Esad yönetimi yanlısı bir tutuma yönlendirmiştir (Kazdal, 2018, s. 8). Başka bir deyişle İran, statükonun yıkılması halinde ABD, Türkiye ve Suudi Arabistan destekli ve çoğunluğu Sünnilerden oluşan bir grubun yönetimi ele alma fikrini reddetmiştir. Bu noktada "Şii hilali" anlayışından bahsetmek, argümanı güçlendirmek adına doğru bir seçenek olacaktır. İlk kez Ürdün Kralı Abdullah tarafından dile getirilen terim, Irak, Suriye, Lübnan, Yemen ve Filistin gibi bölgeleri içine alan ve İran merkezli bir anlayışı temsil etmektedir. Her ne kadar İran'ın dış politika yapımını tamamen bu terimle açıklamak yanlış olsa da, Şii ağırlığından bağımsız bir İran dış politikası tahayyülü de sorunlu olacaktır (Salihi, 2011, ss. 185-186).

ABD, sürecin başından beri tutumunu açık bir şekilde dile getirmiştir. Nisan 2011'de İsrail-Filistin görüşmelerinin yapıldığı Güvenlik Konseyi'nde İngiltere, Fransa ve Almanya ile birlikte ABD, bölgedeki sorunları dile getirmiş ve mesele Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin (BMGK) gündemine girmiştir (Ağır ve Aksu, 2017, s. 51). Öte yandan ABD, 18 Aralık 2015 tarihli ve 2254 sayılı BMGK çözüm belgesine uyumlu olarak hareket ettiğini, bölgedeki ihtilafların askeri yollarla çözülemeyeceğini ve Rusya-İran askeri eylemlerinin daha fazla ölüm ve yıkıma yol açtığını savunmaktadır (www.state.gov). Bu açıdan bakıldığında ABD'nin, bölgede İran ve Rusya politikalarıyla ayrıştığı söylenebilmektedir. Bölgede etkisi artıran İran, Arap Baharı sürecinde arkasına önemli bir rüzgar alan Türkiye ve Suriye'de oldukça önemli yatırımları bulunan Rusya'nın varlığı, ABD için konunun önemini artırmıştır. Öte yandan 11 Eylül sonrası Bush'un "Teröre Karşı Savaş (War on terror)" konsepti gündeme getirdiği ve uluslararası terörizm ile mücadele ihtiva eden yaklaşım, Suriye'de ABD'nin önemli motivasyonlarından biri olmuştur. DEAŞ'ın bölgede yeni bir aktör olarak ortaya çıkması ile birlikte bu motivasyon kendini tekrar belli etmiştir. Bölgede Rusya'nın etkin güç unsuru olması ise ABD politikalarını daha temkinli olmaya

zorlamıştır (Bilgin, 2019, s. 10). Nitekim çatışmalarda kimyasal silah kullanımına varan gelişmeler yaşansa dahi ABD, Suriye'nin Rusya için değerinin farkında olması sebebiyle dengeleme politikası geliştirmiştir (Mintz, 2016, s. 43).

Bölgedeki diğer uluslararası aktörler ise Fransa ve İngiltere'dir. Fransa, sürecin başından itibaren BMGK ile işbirliği çerçevesinde bir politika geliştirmiştir. Uluslararası toplum, 2012 tarihli Cenevre Bildirisi ve Aralık 2015 tarihli BMGK'nin 2254 sayılı kararının kabul edilmesiyle Suriye krizini sona erdirmek için siyasi bir çerçeve üzerinde anlaşmaya varmıştır. Fransa ise sürecin başında sorunların diplomatik arabuluculuk ile çözülmesini desteklemiştir (www.diplomatie.gouv.fr). Fransa sürecin başında, Esad yönetimi karşıtı muhalif grupları desteklemiştir. Ancak aynı zamanda Suriye'ye olası bir askeri müdahale konusunda muğlak bir duruş sergilemiştir. Öte yandan El Nusra Cephesi'nin kendisini El-Kaide ile yakınlaştırmasının sonucu olarak Fransa, muhalif gruplara destek konusunda daha ihtiyatlı davranmıştır (Hershco, 2013, s. 4). Fransa'nın bu muğlak tutumunun altında yatan ana motivasyon kaynağının; çatışmanın bölgede oldukça önem verdiği Lübnan'a sıçraması endişesi olduğu söylenebilir. Öyle ki Fransa, bölgeye yapılacak askeri bir müdahalede ABD yanında yer alma konusundaki istekliliğini belirtmiştir (www.reuters.com). Sonuç olarak Fransa'nın bölgedeki soruna bir "kazan-kazan" ekseninde yaklaşmak yerine Suriye politikasını "sıfır toplamlı oyun" olarak baktığı söylenebilir.

Bölgesel aktörlerden diğerleri ise Suudi Arabistan ve Katar'dır. Bu iki bölgesel güç de sürecin başlangıcında Esad yönetimi karşıtı bir politika izlemiştir. Örneğin; Katar, Suriye'de diplomatik ilişkileri askıya alan ilk Arap ülkelerinden biridir. Nitekim Suriye Muhalif ve Devrimci Güçler Ulusal Koalisyonu (SMDK) 2012 yılında Katar'da kurulmuştur. Katar ve Suudi Arabistan, bölgede Esad yönetimine karşı ekonomik ve diplomatik yaptırımların yanı sıra siyasi ve silahlı muhalefet unsurlarına destek ve ABD'nin Esad'a müdahale etmesi için baskı yapmak da dahil olmak üzere, önemli kaynaklar ayırmıştır (Phillips, 2017, s. 1). 2012 yılında, Suriye'deki ölümlerin sayısının katlanarak artmasıyla Katar, Suudi Arabistan ve Kuveyt ile birlikte, muhalif savaşçılara ve gruplara mali yardım ve askeri yardım kanalize etmişlerdir (Ulrichsen, 2014, s. 138).

Bölgede DEAŞ, YPG/PYD, El-Nusra Cephesi ve ÖSO gibi yerel örgütlenmeler de mevcuttur. DEAŞ bölgedeki diğer yerel örgütlenmeler ile bir hakimiyet savaşına girmiş, rejimi devirmek yerine ele geçirdiği stratejik bölgeler ile gücünü ve hakimiyetini kalıcı bir hale getirmek istemiştir (Aksoy, 2016, s. 35). Öte yandan ABD'nin de bir aktör olarak sürece dahil olmasındaki önemli faktörlerden birisidir. ÖSO ise Suriye yönetimi kuvvetlerine karşı oluşturulan bir güçtür. SUK'un himayesi altında, çatışmanın askeri boyutunu yürütmesi

için kurulan ÖSO, Türkiye tarafından da desteklenmiş ve çatışmanın bir vekalet savaşına dönmesine katkıda bulunmuştur.

Suriye İç Savaşı'nda Üçüncü Taraf Aktör Müdahaleleri

Birleşmiş Milletlerin Rolü

BM, dünya üzerinde barışın, güvenliğin ve ilişkilerin geliştirilmesi adına Birinci Dünya Savaşı sonrası dönemde temelleri atılmış, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra ise resmileşmiş, günümüzde içerisinde 193 ülkenin bulunduğu çok uluslu bir yapıdır. Uluslararası sistemin anarşik, başka bir deyişle üst bir otoriteden yoksun olması, BM'nin yapısı ve işleyişi hakkında yıllar boyu tartışmalara sebep olmuştur. Nitekim Soğuk Savaş sonrası dönemde çıkan çatışmaların yönetilmesi ve barışın sağlanması noktasında kötü bir grafik çizen BM, günümüz uluslararası sisteminde de emsalsiz bir oluşumu temsil etmektedir.

BM'nin en önemli kurullarından birisi, şüphesiz Güvenlik Konseyi'dir. Dünyada yaşanan herhangi bir çatışmayı çözüme kavuşturma noktasında, BM'nin yürütme organı olarak görev yapan Konsey'in başlıca yetki ve görevleri şunlardır: Uluslararası barışı ve güvenliği BM'nin prensipleri çerçevesinde sağlamak, uluslararası tıkanmaya yol açabilecek herhangi bir anlaşmazlığı incelemek, bu tip anlaşmazlıkların çözümüne yönelik tavsiyelerde bulunmak, BM üyelerini silahlanmaya ve güç kullanımına yönelik ekonomik tedbirleri almaya davet etmek, saldırgan gruba karşı askeri müdahalede bulunmak, yeni üyelerin kabulünü önermek, BM'nin "stratejik alanlarda" vesayet işlevlerini yerine getirmek, Genel Kurul'a Genel Sekreterin atanmasını tavsiye etmek ve Kurul ile birlikte Uluslararası Adalet Divanı Yargıçlarını seçmek (www.un.org).

Suriye İç Savaşı'nın patlak vermesiyle birlikte uluslararası toplum, yönünü BMGK'ye çevirmiştir. Suriye'de yaşanan çatışmalar ilk olarak 2011 yılında, ABD ve Fransa tarafından Güvenlik Konseyi'ne taşınmış, fakat Rusya ve Çin'in vetoları sebebiyle herhangi bir karar alınamamış, devamında konu tekrar gündeme gelmiş, fakat Rusya ve Çin'in, böyle bir müdahalenin Suriye'nin iç işlerine karışmak anlamına geleceğini belirtmesiyle tekrar veto edilmiş, 2012'de sürecin tekrar gündeme gelmesine rağmen aynı sebepler nedeniyle bahsedilen ülkelerce yine veto edilmiştir (Ağır ve Aksu, 2017, s. 53). Krizin ilk olarak BMGK'ye geldiği 2011 yılından 2021'e kadar 16 adet yasa tasarısı konseye sunulmuş ve bu tasarıların tamamı, çoğunlukla Suriye devletinin egemenliğine, bağımsızlığına ya da toprak bütünlüğüne saygı gösterilmediği gibi sebepler belirtilerek Çin ve Rusya tarafından veto edilmiştir. Örneğin; dönemin Rusya Büyükelçisi Vitaly Churkin, 4 Ekim 2011 tarihli ve 612 sayılı karar taslağını reddederek; Suriyelilerin çoğunluğunun hızlı rejim değişikliği yerine kademeli siyasi değişim istediğini ve metnin ayrıca Suriye makamlarına muhalif aşırılık yanlısı grupların davranışlarını yeterince dikkate almadığını söylemiş, öte yandan

Çin Büyükelçisi Li Baodong ise ülkesinin Suriye'deki şiddetten son derece endişe duyduğunu, ancak mevcut haliyle metnin yalnızca mevcut gerilimleri karmaşıklatacağını söylemiştir. (www.news.un.org) Sürecin başından itibaren BM, konuya müdahil edilmesi adına birçok tasarımı gündemine almıştır. Ancak bu kararların alınması noktasında, BMGK'nin beş daimi üyesinin de alınan kararları veto etmemek koşulunun bulunması, sürecin çözümünü zorlaştırmıştır. Alınan aksiyonların en önemlilerinden birisi ise şüphesiz Annan Planı'dır. Bir sonraki bölümde Annan Planı'nın içeriği, sürece dair çıkarımları ve başarı/başarısızlık durumu ile bu durumlara sebep olan faktörler incelenecektir.

Suriye Krizi ve Annan Planı

Çatışmaların sürmesi ve BM'nin net bir tavır ortaya koyamamasının ardından Avrupa Birliği başta olmak üzere Türkiye ve Arap Birliği, Suriye'ye yönelik tutumlarını sertleştirmiştir. 2011'in sonlarına doğru ise BM Suriye Özel Temsilcisi Kofi Annan, çatışma yönetimi faaliyetleri kapsamında "Annan Planı" başlıklı 6 maddelik bir tasarı hazırlamıştır (Altun, 2016, s. 120). Planın maddeleri kısaca: Çatışmanın bir tarafı olan Suriye Yönetimi, halkın isteklerini yerine getirmek ve yeni bir barış ortamı inşa etmek üzere BM ile işbirliği yapmayı taahhüt etmekte, Suriye' de yaşanan çatışmaların bir an önce durması için ağır silahların kullanımının terkedilmesi, askeri mobilizasyonun azaltılması ve bu sürecin yalnızca Suriye yönetimi tarafından değil, muhalefet tarafından da kabul edilmesi, Suriye'ye yönelik insani yardımın ulaştırılması adına belirli saatlerde ateşkesin sağlanması ve yaralılara ikmal götürülmesi, çatışma boyunca nedensiz yere tutuklanan sivillerin salıverilmesi, özellikle gazetecilere gerçekleştirilen uygulamaların ortadan kaldırılması ve hareket özgürlüğü sağlanması ve yasalarca belirlenen kurallar çerçevesinde protesto hakkının gözetilmesi şeklindeki maddelerden oluşmaktadır (UN, s/res/2042). Ayrıca Annan Planı çerçevesinde bölgeye bir gözlemci misyonu ulaşmış ve sonrasında bu gözlemci sayısı BM tarafından 300'e çıkartılmıştır (Altun, 2016, s. 121).

Yoğun diplomatik görüşmenin ardından Annan, Nisan 2012'de yönetim ve ana muhalefet arasında bir ateşkes sağlamayı başarmıştır. Umut alevlenmiş, ancak hızla tükenmiştir. Annan'ın prestijine ve BM gözlemcilerinin varlığına rağmen, ateşkes birkaç hafta içinde dağılmıştır. Bu, Annan'ın stratejisinde bir değişikliğe neden olmuş ve birincil aktörlere odaklanmak yerine, başta ABD ve Rusya olmak üzere büyük güçler arasında bir anlaşmayı müzakere etmeye çalışmış ve tarafları masaya getirmek için kozlarını kullanmayı denemiştir. 2012 yazındaki toplantılar, Cenevre Bildirisi'nde özetlenen, şiddetin durdurulması ve geçiş hükümeti çağrısında bulunan bir anlaşmanın ana hatlarını ortaya çıkarmış ancak diplomatların "yapıcı belirsizlik" olarak adlandırdığı duruma bir örnek olan tebliğ, kilit bir noktayı - Esad'ın geleceğini - belirtmeden bırakmıştır. Ancak çok geçmeden

farklı yorumlar ortaya çıkmış ve planının çok az sayıda gerçek alıcısı olduğunu gören Annan, Ağustos 2012'de görevinden istifa etmiştir.

Annan'ın 6 maddelik planı, çatışma yönetimi perspektifi ile teoride başarılı ancak pratikte başarısız bir tasarı olmuştur. Çatışma bölgesindeki silah mobilizasyonunun azaltılması gibi önleyici faaliyetlerin yanı sıra, çatışan iki aktörün ortak bir paydada buluşturulmak istenmesi, teorik olarak planı doğru bir zemine oturtmaktadır. Nitekim bölgedeki aktörlerin etnik, ideolojik ve siyasi açıdan oldukça çeşitli gruplardan oluşması, başarı şansını azaltmıştır. Başka bir deyişle Rusya, ABD, Türkiye, İran gibi önemli güçlerin yanı sıra ÖSO, El-Nusra Cephesi, DEAŞ ve YPG/PYD gibi yapılanmaların bölgede varlıklarını sürdürmesi, aktörlerin hem nicelik hem de nitelik zenginliğini artırmış ve sonuç olarak Plan başarısızlıkla sonuçlanmıştır.

BM'nin çatışmayı çözümüleme çabaları, Cezayirli diplomat Brahimi'nin önderliğinde devam etmiştir (Hinnebusch ve Zartman, 2016, s. 21). Annan Planı'nın, uluslararası denetim altında genel bir ateşkes de dahil olmak üzere, kilit bileşenleri, Brahimi yönetimindeki BM çabalarının merkezinde yer almıştır. 2014'ün ilk haftalarında yine Cenevre'de tarafları yeniden müzakere masasına çekmek bir yıldan fazla sürmüş, kuşatma altındaki Humus kentine yardım gönderilmesi gibi insani konularda ilerlemeler kaydedilirken, görüşmeler bir yıl sonra sona ermiştir. Her iki taraf da yeni anayasa görüşmelerinde ortaya atılan ülkenin yönetim şeklinin ne olacağı ya da yeni yönetimde Esad yönetimi ve muhaliflerin hangi oranda yer alacağı gibi kilit konularda boyun eğmediği için Şubat 2014'te başarısızlıkla sonuçlanmıştır. Muhalifler, Esad'ın gelecekteki herhangi bir geçiş hükümetine katılmaması konusunda ısrar etmiş; Esad yönetimi önce terörle mücadeleyi öne sürerek eylemlerini devam ettirmiştir. Tüm bu süreç devam ederken 3. taraf aktörler, BM gözetiminde; Cenevre, Astana ve Soçi müzakerelerine başlamıştır.

Barış Görüşmeleri

Cenevre Görüşmeleri

Annan Planı ile oluşan beklentinin karşılanmaması, Esad yönetiminin baskıcı tutumunun da artması ile birlikte dönemin Suriye Genel Sekreteri Kofi Annan, 2012'de bir diğer adı Suriye Eylem Grubu da olan I. Cenevre görüşmelerini başlatmıştır. Toplantıya BMGK Daimi Üyelerinin yanı sıra Türkiye ve Katar gibi bölge ülkeleri çağrılmış, ancak Suriye yönetimi ve muhalif güçlerinden herhangi bir temsilci katılım göstermemiştir (www.dw.com). ABD'nin, İran'ın Suriye'de yeni bir geçiş hükümeti fikrine sıcak bakmadığı gerekçesiyle BM'den İran'a yaptığı toplantı çağrısını geri çekmesini istemesi, görüşmeye İran'ın katılmaması ile sonuçlanmıştır. Ancak bölgedeki önemli aktörlerden biri olan İran'ın görüşmeye katılmaması, sürecin çözümünü zorlaştırmıştır. Bu durum çatışma yönetimi

perspektifinden ele alındığında başarısız bir görüşme olarak ele alınabilir. Kiraz'ın da aktardığı üzere, arabuluculuk faaliyetleri, çatışan veya çatışmanın tarafı olan aktörlerin içerisinde bulunduğu bütün araç ve yöntemlerin ele alındığı bütüncül bir faaliyettir (2020, s. 228). I. Cenevre görüşmelerinde çatışan tarafların katılmaması, müzakere sürecinin baştan ölü doğması sonucunu doğurmuştur. Nitekim SUK, görüşmelerin tek taraflı bir irade koyduğu iddiası ile katılım göstermemiştir. Yine de antlaşmada mutabık kalınan bazı kararlar alınmıştır. Bu kararlar; Suriye'de, Suriye yönetimi ve muhalefetin de oluşturduğu bir geçiş hükümetinin oluşturulması, bu hükümet vasıtasıyla iki tarafa da temsil hakkının verilmesi, sivil halkın temsil ettiği bir anayasal sürecin başlatılması, çok partili bir sisteme yönelim ve geçiş hükümetinde kadın bireylere de temsil hakkının sağlanmasıdır (Neciyev, 2019, s. 838). Belirtilmelidir ki sürecin en başından itibaren en itilafı olan konulardan birisi, yeni hükümetin ve devlet sisteminin hangi mahiyette olacağıdır. Bu sorun, ilerleyen görüşmeleri de tıkanma noktasına getirecek önemli bir tartışmadır.

Bölgedeki aktörlerin çeşitliliği ve siyasi anlaşmazlıklar, sürecin baştan sancılı başlamasına neden olmuştur. Örneğin ABD, yeni geçiş hükümetinde Esad yönetiminin olmamasını isterken Rusya, bu durumun aksini savunmuştur. Bu ve bunun gibi gelişmeler neticesinde 2013 yılında II. Cenevre görüşmeleri başlatılmıştır. Kofi Annan'ın istifası ile birlikte göreve gelen Lakhtar Brahimi ve dolayısıyla BM çatısı altında başlatılan Cenevre görüşmelerinin ikincisi, Suriye'deki iktidarın lağvedilmesi motivasyonu ile başlatılmıştır. Daha çok insani yardım ve terörizm ile mücadele gibi konularla meşgul olan toplantıda çözümün sağlanması açısından olumsuzlukla sonuçlanmıştır (www.bbc.com).

Aktörlerin anlaşmazlıklarını daha yakından görmek adına 2016 yılında gerçekleştirilen III. Cenevre görüşmesi oldukça önemlidir. Nitekim Brahimi'nin yerine göreve getirilen Mistura'nın çabalarıyla 1 Ocak tarihinde gerçekleştirilmek istenen toplantı, sırasıyla 25 ve 29 Ocak tarihlerine kadar ertelenmek zorunda kalmıştır (Beroka, 2014, s. 16). Muhalifler, müzakerenin Esad'ın olmadığı bir geçiş hükümeti etrafında şekillenmesini istemekten Suriye Devleti temsilcisi El- Caferi, Suriye Devleti geleceği ile alakalı olumsuz herhangi bir kararın alınmaması gerektiğini savunmaktadır (Neciyev, 2019, s. 847). Ancak III. Cenevre görüşmesini, seleflerinden ayıran en önemli kararlar, bölgede Rusya'nın da etkisi ile ateşkesin sağlanması, gereken bölgelere insani yardımın götürülmesi ve terör gruplarıyla mücadele için mutabık kalınmasıdır.

IV. Cenevre görüşmelerinin mahiyeti, seleflerinin aksine, tarafların bir araya getirilmesi açısından önemlidir. Dönemin Suriye özel temsilcisi Mistura'nın çabalarıyla birlikte muhalif grubun temsilcisi El-Hariri, Esad yönetimi temsilcileri ve Rusya ile yakın gruplar ile münferit şekilde görüşülmüştür (www.aa.com.tr). Görüşmeler sonucunda müspet bir ilerleme kaydedileme de, ilk defa hükümet geçişinin derinlemesine müzakere edilmesi

açısından olumlu bir müzakere olarak isimlendirilebilir. Burada belirtilmesi gereken önemli meselelerden birisi de çatışmanın birincil tarafları olan Esad yönetimi ve muhalif heyetlerinin yanı sıra Yüksek Müzakere Komitesi (HNC), Suriye Ulusal Koalisyonu (SUK) ve Kürt Ulusal Konseyi (KUK) de görüşmelerde yer almıştır. Öte yandan sürecin içinde Rusya, ABD, İngiltere, Fransa, Türkiye, Katar, İran ve Suudi Arabistan gibi aktörler de vardır. Bu noktadan hareketle çatışmanın yalnızca Suriye içi bir mesele olmaktan çıktığı ve uluslararası-bölgesel aktörlerin de oyunun içinde olduğu belirtilmelidir. Arabuluculuk faaliyetleri için bu durum objektif bakışa zarar vermektedir. Nitekim Kiraz'a göre arabuluculuk faaliyetleri gerçekleştirilirken hangi aktörün ve hangi hedefin dikkate alınacağı, sübjektif bir yaklaşımın sonucu olabilmektedir (2020, s. 229)

Bu süreçten sonra Cenevre görüşmeleri 4 farklı şekilde yeniden gerçekleştirilmiştir. Belirtilebilir ki, birkaç istisna dışında görüşmeler gereken etkiyi gösterememiştir. Genel anlamda yeni yapılacak anayasanın taslağı, terörizm ile mücadele, geçiş hükümeti ile birlikte yapılacak seçimler gibi konular, Cenevre görüşmelerinin muhtevisyatını oluşturmuştur. Bu süreçte yeni kurulacak olan hükümetin siyasi biçiminin ne olacağı, görüşmelerin en önemli tartışma biçimidir. 2021 yılının Ekim ayında yapılan son görüşmede ise seleflerinin aksine daha somut bir gelişme yaşanmıştır. Suriye yönetimi ve muhalefet ilk defa anayasa taslak metninin hazırlanması için bir araya gelmiştir. (www.euronews.com). Yine de geniş bir perspektiften bakıldığında Cenevre görüşmelerinin sonucunda sorunun çözümüne yönelik beklentiler karşılanamamıştır. Bu durum ise aktörlerin yeni müzakere arayışlarına gitmesini sağlamış ve sonuç olarak Astana görüşmeleri gündeme gelmiştir.

Astana Görüşmeleri

İkinci Cenevre Konferansı barış koşullarını tesis etmede başarılı olmazken, Suriye'deki muhalif güçler 2015 yılında bir barış konferansı daha düzenlemiştir. Adına Astana görüşmeleri denen bu müzakereler bir ön görüşme ve dokuz tur müzakereden oluşmaktadır. Toplantı, 25-27 Mayıs 2015 tarihlerinde Kazakistan'ın Astana kentinde Suriye'nin çeşitli muhalif gruplarını bir araya getirmiştir. Suriye hükümeti konferansa katılmayı reddetmiş ve konferans serisi 2-4 Ekim tarihlerinde muhalefet gruplarının katılımıyla devam etmiştir (Thepaut, 2020). Konferansta katılımcılar, 2016 yılında uluslararası toplumun kontrolünde genel seçime gidilmesi konusunda mutabık kalmışlardır. Muhalefet grupları, konferansın ev sahibi Cumhurbaşkanı Nursultan Nazarbayev'den Suriye iç savaşında arabuluculuk yapmasını istemiştir (news.un.org).

İlk Astana görüşmesi Rusya Devlet Başkanı Putin ve Türkiye Cumhurbaşkanı Erdoğan tarafından önerilmiştir. 20 Aralık 2016'da gerçekleştirilen konferans; bir muhalefet konferansı değil, Türkiye, Rusya ve İran dışişleri bakanları arasında bir koalisyon toplantısı

mahiyetindedir. Konferansın başlamasından sekiz gün sonra Türkiye ve Rusya, Suriye'nin tamamında ateşkes konusunda anlaşmışlardır (Kadioğlu, 2020, s. 32). Türkiye'nin itirazı üzerine, YPG'nin hakim olduğu Suriye Demokratik Güçlerini (SDG) temsil eden Suriye Demokratik Konseyi, barış girişimlerine davet edilmemiştir. Buradan hareketle Türkiye, Suriye politikasında terör örgütü olarak tanımladığı hiçbir gruba karşı söz hakkı verilmemesi gerektiği noktasında bir “kırmızı çizgiye” sahiptir. Aynı şekilde IŞİD, El Nusra Cephesi ve YPG de ateşkes anlaşmasının dışında tutulmuştur. Suriye hükümetini Beşar Caferi temsil ederken, muhalefet gruplarını Suriye'deki ılımlı grupların oluşturduğu HNC temsil etmiştir (www.aljazeera.com).

Rusya'nın önerisi, Rus yetkililerin Suriye'nin geleceği için Suriye Arap Cumhuriyeti'nden Suriye Cumhuriyeti'ne geçiş için bir taslak sunması nedeniyle konferanstaki tartışmalar açısından önemlidir. Bu teklif, cumhurbaşkanlığına karşı Parlamento güclendirecek ve İslam hukukunu kaldırarak laikliği benimseyecek olan adem-i merkezîyetçi otoriteleri ve federalizmin yasamasını içermektedir. Bir önceki bölümde de bahsedildiği üzere yeni hükümetin siyasal şekli, konferansların en önemli tartışma noktalarından birisini oluşturmaktadır. Konferans, Türkiye, Rusya ve İran arasında bu kararın -ateşkesin- uygulanması için bir izleme komisyonu kurulması konusunda bir anlaşma ile sona ermiştir. Bu kararın; anlaşmanın temellerini atmak için uygun bir konjonktürde gerçekleştiği söylenebilir. Türkiye ve İran gibi bölgesel güçlerin baskısının yanı sıra Rusya'nın iç savaşa önemli oranda müdahil olması, görüşmelerin daha somut bir zeminde ilerlemesine sebep olmuştur.

Sonraki iki tur, muhalefet güçleri için güven artırıcı önlemler almayı amaçlamaktadır. Türkiye, Rusya ve İran'dan oluşan ortak hareket grubunun şartlarını belirleyen belge, iki günlük toplantıda kontrol edilmiştir (www.bbc.com). Dördüncü turdan ise net bir sonuç çıkmıştır: İran, Rusya ve Türkiye arasındaki görüşmeler, İdlib ve muhaliflerin kontrolündeki Guta, Humus ve Suriye-Ürdün sınırından oluşan dört gerilimi azaltma bölgesi kurulmasına yönelik bir anlaşmayı içermektedir (Kadioğlu, 2020, s. 34). Operasyonların, insani yardım ve sivillerin memleketlerine dönüşlerini sağlayacak şekilde 6 Mayıs 2017 tarihinden itibaren durdurulması kararlaştırılmıştır. Bu nedenle, bu tur, en azından siviller için güvenli bir bölge kurarak barış umutlarını gerçekleştirmeyi amaçlamaktadır.

Astana görüşmelerinin beşinci turu 12-15 Temmuz 2017 tarihlerinde düzenlenmiştir. Görüşmeler yine BM Özel Elçisi de Mistura tarafından desteklendi ve bu girişimin şiddetin azaltılmasını kolaylaştıracağı BM tarafından savunuldu. Görüşmelerin yedinci turunda, gerilimi azaltmak için tutuklu değişimi ele alındı. Üç garantör ülke, BMGK'nin 2254 sayılı Kararı uyarınca siyasi bir çözümü yinelemiştir. Görüşmelerin sekizinci turu, Şam'ın Doğu Guta'sındaki insani krize odaklanmıştır. Doğu Guta'daki çatışmanın bir sonraki çözüm

girişiminde siyasi çabalarla çözülmesi hedeflenmiştir. Dokuzuncu görüşmeler 16 Mart 2018'de düzenlenmiş, ancak ihtilafın çözümü için bir sonuç ortaya çıkmamıştır. 2021 yılında yapılan son görüşmede ise garantör ülkeler Türkiye, Rusya ve İran'ın görüşmeleri ile sürmüştür. BM genel temsilcisi Pedersen'in de bulunduğu toplantıda Irak, Ürdün ve Lübnan gözlemci statüsüyle bulunmuştur. Görüşmenin ana teması ise insani yardımlar ve bölgedeki son durum gibi konuların yanı sıra Cenevre görüşmelerinde sonuç alınamayan Suriye Anayasa Komitesi'nin tekrar oluşturulması gibi meseleler ele alınmıştır (www.aa.com).

Hem Astana hem de Cenevre görüşmelerini doğrudan etkileyen faktörlerden birisi de şüphesiz sahadaki gelişmelerdir. Örneğin 2020 yılında ABD Kongresi'nin yürürlüğe soktuğu "Sezar Yasası" (Ceasar Act), Suriye yönetimine yönelik en önemli ve kapsamlı yaptırımlardandır. İlk olarak, yasa, Suriye hükümetine ve üst düzey siyasi şahsiyetlere destek sağlayan, Suriye petrol ve gaz endüstrisini destekleyen, askeri uçak veya parça sağlayan ve Suriye hükümetine doğrudan veya dolaylı olarak inşaat veya mühendislik hizmetleri sağlayan herkese yaptırım uygulanmasını zorunlu kıldı. Bunun ötesinde, Suriye ile ilgili diğer makamlar tarafından belirlenen bir kişi veya kuruluşla etkin bir şekilde iş yapan herkese yaptırımlar uyguladı ve uygulamasını genişletti. Bu durum Suriye lirasının değer kaybetmesine ve ülke ekonomisinin neredeyse çökme noktasına gelmesine yol açmıştır (www.rand.com). Ekonomik olarak uygulanan yaptırımlar ile birlikte Suriye yönetimi anlaşma masasına çekilmeye çalışılmıştır.

Astana barış sürecindeki temel fark, ABD ve Batılı ülkelerin önderlik ettiği Cenevre görüşmelerinin aksine Rusya'nın önderlik etmesidir. Öte yandan Suriye barış sürecinde Esad'ın devrilmesinden insani meselelere ve şiddetin sona erdirilmesine yönelik tavır benimsemesidir. Astana barış sürecinin diğer tüm girişimlerden bir diğer farkı, ülke gerçeklerinden kopuk, bölge dışından aktörler yerine sahada savaşan muhalif figürleri bir araya getirmesidir. Bu şekilde, siyasi bir anlaşma ile sonuçlanan bir askeri anlaşma oluşturmayı amaçlamaktadır (Cengiz, 2020, s. 11). Belirtmelidir ki Astana görüşmeleri, Rusya için bölgede ABD merkezli bir anlayışın istenmediğinin bir göstergesidir. Nitekim görüşmelere yalnızca İran ve Türkiye'nin yanı sıra Irak, Ürdün ve Lübnan gibi bölgesel aktörlerin çağırılması bu durumun bir tezahürüdür. Cenevre görüşmelerinde özellikle Batılı ülkelerin önderlik etmesi ve bölgede askeri olarak varlık göstermeyen aktörlerin dahi sürece dahil olması, sorunun çözümünü zorlaştırmıştır. Türkiye ve İran'ın Suriye'ye yakın iki bölgesel aktör olması ve Rusya'nın Şam'ın yakın bir savunma ortağı olması nedeniyle Astana barış sürecinde taraflar sınırlı sayıda aktörlerden oluşmuştur.

Barış Görüşmelerinin Çatışma Yönetimi Bağlamında Değerlendirilmesi

Suriye İç Savaşı'nın arabuluculuk faaliyetlerine karşı dirençli bir yapıya sahip olduğu şüphesizdir. BM'nin yıllar boyunca değişen ve öncelikleri daima Suriye olan temsilcilerinin, profesyonel çabalarına rağmen sorun günümüzde hala devamlılığını korumaktadır. Bu bölümde, bu duruma hangi faktörlerin sebep olduğu analiz edilecektir.

Çatışma yönetimi; temel anlamda üçüncü bir tarafın katılımı yoluyla, devlet veya devlet altı aktörler düzeyinde faaliyet gösteren ve siyasi olarak motive edilmiş aktörler arasında devam eden bir çatışmayı kontrol etmeye veya sınırlamaya yönelik herhangi bir çaba olarak anlaşılmaktadır (Butler, 2009, s. 14). Başka bir deyişle çatışma yönetimi, devam eden bir çatışmayı ilgili taraflara en az zarar verilecek şekilde azaltmayı ya da sonlandırmayı amaçlamaktadır. Arabuluculuk ise bir çatışmaya üçüncü taraf müdahalesinin bir şeklidir. Doğrudan güç kullanımına dayalı olmaması ve katılımcılardan birinin kazanmasına yardımcı olmayı amaçlamaması nedeniyle çatışmalarda diğer üçüncü taraf müdahale biçimlerinden farklıdır. Amacı, çatışmayı her iki taraf için de kabul edilebilir ve üçüncü tarafın çıkarlarıyla tutarlı bir çözüme kavuşturmaktır. Arabuluculuk, tarafların arabulucunun fikirlerini kabul etme konusunda önceden taahhütte bulunmadıkları siyasi bir süreçtir. Bu yönüyle, yargı yolunu kullanan ve tarafların önceden kabul etmeyi taahhüt ettikleri bir karar veren tahkimden farklıdır. Arabuluculuk en temel anlamıyla üçüncü bir tarafın, tarafların kendi başlarına bulamayacakları bir çözüm bulmalarına yardımcı olduğu bir müzakere şekli olarak düşünülür (Zartman,2008,s. 155).

Suriye krizi için çatışma yönetimi ve arabuluculuk faaliyetleri, başlangıçtan itibaren sorunlu bir şekilde gelişmiştir. İlk olarak BMGK'nin içinde bulunduğu yönetsel sorunlar, çatışmanın daha da tırmanmasını sağlamıştır. BMGK'nin 5 daimi üyesinin veto ettiği hiçbir kararın konsey tarafından yürürlüğe koyulamaması, soruna müdahale noktasında uluslararası toplumun elini zayıflatmıştır. Bölgesel aktörler ve BMGK üyelerinin iyi niyetli çabalar yerine daha çıkarıcı politikalar izlemesi, sorunu en başından çözümsüz kılmaya yetmiştir. Buna rağmen BM, bir dizi müzakere süreci ile durumu düzeltmeye çalışmış, ancak başarılı olamamıştır. Öte yandan kullanılan yöntemlerin koordinasyonu noktasında da problemler bulunmaktadır. Örneğin Annan Planı, bölgede bulunan birçok aktör ve örgütlenmeler ile birlikte uluslararası düzeyde bir anlaşmanın Suriye içinde sahaya empoze edilebileceği şeklindeki bir dizi stratejik ve yapısal engel taşıyan, hatalı bir önermeye dayanmaktadır. Örneğin Plan kapsamında bölgeye 300 adet gözlemci misyonu ulaşmıştır. Ancak hem çatışmanın çok taraflı yapısı, hem de Suriye büyüklüğünde bir ülke için bu sayının oldukça az olduğu göze çarpmaktadır. Öte yandan zaten sürecin başından beri Rusya ve Çin'in karşıt tavrı, Planın pratikte uygulanmasını sekteye uğratmıştır. Amerika'nın, İran'ın müzakere masasına girmesine izin vermemesinin, Annan Planı'nın

tüm paydaşların hazır bulunduğu bir Cenevre zirvesinde bir barış atılımına aracılık etme çabalarını da engellediği söylenebilir. Nitekim İran bölgedeki önemli aktörlerdendir. Sonuç olarak Esad yönetimi, anlaşmayı kabul etmesine rağmen uygulamaya sokmamış ve çatışma devam etmiştir. Bu noktada Esad yönetiminin, zaten muhalfleri alt edebilecek güce sahip olduğunu düşünmesi, anlaşmaya yanaşmamasına sebep olmuştur.

Öte yandan muhalflerin değişken ve parçalanmış yapısı da, yekpare bir muhalif gücün oluşmamasına sebep olmuştur. Bölgede birçok farklı ideolojik ve etnik çeşitliliğe sahip olan muhalflerin yapısı, barış sürecinde tek bir sesin oluşmamasına sebep olmuş ve bu da müzakereleri imkansız hale getirmiştir. Muhalefet için en temel sorunlar Esad yönetiminin Suriye'de kurulacak yeni bir yönetimin içinde yer alıp almayacağı ve bu süreçte silahlı yöntemlerin kullanıp kullanılmayacağı olmuştur. Öte yandan bölgede kimlik temelli bir çatışma da söz konusudur. Bölgede Sünni-Alevi, Kürt-Arap, Kürt-Türk, Hristiyan-Müslüman ya da Radikal-İlimli grupların çatışmaları, muhalif yapılarında da bir çeşit bölünmeye sebep olmuş ve bu durum güvensizliği daha da artırmıştır.

Çatışmanın çözüm bulamamasının bir diğer nedeni ise ABD ve Rusya arasındaki görüş farklılıklarıdır. İki küresel gücün birkaç görüşme dışında ortak bir zeminde buluşamaması, Türkiye ve İran gibi bölgesel güçlerin de bu anlaşmazlığın devamı yönündeki görüşleri, çatışmayı başka bir boyuta taşımıştır. Nitekim bir noktadan sonra anlaşmazlıklar vekalet savaşlarına dönmüş, YPG/PYD ve ÖSO gibi örgütlenmeler, bahsedilen aktörler tarafından desteklenmiş, bu durum da çatışmanın tırmanmasına yardımcı olmuştur.

Kiraz'ın da belirttiği üzere çatışma yönetimi, çatışan tarafların ve aktörlerin kullandıkları yöntemlerin ve süreçlerin tamamını kapsayan bütüncül bir anlayıştır (2020, s. 228). Bu nedenle çatışmaya doğrudan ya da dolaylı müdahil olan tüm aktörlerin, çatışma yönetimi süreçlerine müdahil olması gerekmektedir. Suriye'de ise bu durumun sağlıklı bir şekilde yönetildiği söylenememektedir. Zartman ve Touval ise arabulucu aktörün rasyonel bir yapıda olması sebebiyle çatışan iki tarafın çıkarlarının yanı sıra kendi öz çıkarlarını da gözetebileceğini iletmektedir (2007, s. 437). Uluslararası sistemin anarşik yapısı ve "öz-çıkara (self-interest)" dayanan ön kabul şekli, çatışma yönetimi sürecine dahil olan aktörlerin kendi çıkarlarına en iyi hizmet edecek kararı almak istemeleri gibi sebepler süreci baltalamıştır. Böylelikle Cenevre sürecinin çok aktörlü ve geniş kapsamlı yapısının sürecin çözümü adına beklenen faydayı veremediğini söylemek mümkünken Astana Görüşmelerinin daha az aktöre rağmen daha somut adımları hayat geçirdiği söylenebilir.

Tartışma ve Sonuç

Suriye İç Savaşı, 10 seneyi bulan geçmiş, ortaya çıkan vahim tablosu ve yaygın insan hakları ihlalleriyle günümüzün en önemli çatışmalarından biri haline gelmiştir. Çalışma,

bölgesel ve küresel güçlerin iç savaşa doğrudan veya dolaylı olarak dahil oldukları için tarafsız arabulucu olmalarının çok zor olduğunu tespit etmiştir. Batılı veya doğulu ülkeler tarafından siyasi çözüm girişimleri başlatılsa da Suriye yönetimine baskı yapma isteksizliği siyasi çözümü engellemiştir. Batılı ülkeler arasında Esad'ın gitmesi gerektiği konusunda fikir birliği varken, doğu ülkeleri bölgedeki kontrollerini güvence altına alacak şekilde Esad'ı iktidarda tutmayı amaçlamıştır. Suriye'deki vekalet savaşı, her devlet farklı devlet altı silahlı grupları eğitimin yanı sıra mali, tıbbi ve askeri destek yoluyla desteklediği için bir barış anlaşmasını da engellemiştir. Uluslararası barış görüşmelerinin çoğu bu gelişmelere tanık olmuş, ancak uluslararası toplum Suriye'deki şiddeti durdurmak için işbirliğinden yoksun gözükmiştir.

Öte yandan BM'nin barış çabaları da tüm iyi niyete rağmen yetersiz kalmıştır. Fakat belirtmelidir ki bölgedeki çatışmanın durdurulması adına da en çok çaba gösteren aktör BM'dir. Başka bir deyişle uluslararası toplumun, bu tarz çatışmaların önlenmesi adına elinde çok fazla alternatifi olduğu söylenememektedir. Günümüzde BM yönetim yapısında da, bazı belirsizliklerin giderilmesi ve ihtilafa neden olan bazı durumların değiştirilmesi adına önemli adımlar atılmaktadır. Örneğin, Ocak 2017'de BM Genel Sekreteri Antonio Guterres örgütün görev alanlarının iyileştirilmesi adına bir vizyon haritası çizmiştir. Bu vizyon karar verme yetkisinin merkezi otoriteden uzaklaşması, politika ve süreçlerin daha basit bir şekilde düzenlenmesi ve hesap verilebilir-şeffaf bir yönetim anlayışının güçlendirilmesini içermektedir. Ayrıca yeni vizyon; gelişim, yönetim, barış ve güvenlik olarak 3 ayrı alanda ele alınmıştır (www.reform.un.org). Ancak bu adımların çok kapsamlı reformlar içerdiğini söylemek yanlıştır. Ayrıca uluslararası sistemin anarşik yapısı ve realist temelli düşünce sistemi, bu adımların maddi bir karşılığa bürünmesini engellemektedir. Ancak yine de her fırsatta BM'nin sorunlu yapısını en üst perdeden eleştirmek, fakat bu durumun değişmesi için herhangi bir eylemde bulunmamak da kolaycılığa kaçmaktır. Uluslararası toplum, tüm iyi niyetiyle, hali hazırda bir alternatifi bulunmayan bu yapıyı desteklemek ve değişim/dönüşümünü sağlamak adına çalışma yapmayı kendine ödev belirlemelidir. Aksi halde günümüzde Suriye'de yaşanan durum, ilerleyen yıllarda dünyanın farklı bölgelerinde de cereyan edecek ve yaşanan sorunlar tırmanarak devam edecektir.

Makalenin Araştırma ve Etik Beyanı Bilgileri

Yazar Çıkar Çatışması Beyanı	Araştırmada incelenen olguyla ilgili yazarın herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.
Yazar Katkı Oranı Beyanı	Araştırmanın tüm bölümleri yazar tarafından hazırlanmıştır.
Etik Kurul Onay Belgesi	Araştırma sürecinde yazarın bilimsel veya mesleki etikle uyuşmayan herhangi bir aykırı eylem söz konusu değildir. Ayrıca araştırma saha çalışmasını gerektiren bir metodolojiye sahip olmadığı için etik onay belgesi bulunmamaktadır.

Kaynakça

- Ağır, O , Aksu, Z . (2017). Birleşmiş Milletler'in Suriye Krizine Yönelik Politikalarının Değerlendirilmesi . *ASSAM Uluslararası Hakemli Dergi* , 4 (9) , 43-55 .
- Aksoy, E . (2016). Daiş ve Suriye İç Savaşında Daiş'in Rolü. *Uluslararası Politik Araştırmalar Dergisi* , 2 (2) , 29-41 .
- Allison, R. (2013). Russia and Syria: Explaining Alignment with a Regime in Crisis. *International Affairs (Royal Institute of International Affairs 1944-)*, 89(4), 795–823. <http://www.jstor.org/stable/23479395>
- Altuğ, B. (2017, Mayıs 20). *Suriye Konulu Cenevre 6 Görüşmeleri Sona Erdi*. Haziran 20,2021 tarihinde Anadolu Ajansı Resmi Web Sitesi: <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/suriye-konulu-cenevre-6-gorushmeleri-sona-erdi/822072>adresinden alındı.
- Ashawi, K. (2017, Ekim 30) *Syrian war: All you need to know about the Astana talks*. Haziran 20, 2021 tarihinde Aljazeera Resmi Web Sitesi :<https://www.aljazeera.com/news/2017/10/30/syrian-war-all-you-need-to-know-about-the-astana-talks> adresinden alındı.
- Bilgin, İ. (2019). Suriye İç Savaşı'nda Küresel ve Bölgesel Güçlerin Kesişen Müdahaleleri: Nedenler, Yöntemler ve Zamanlama. *Uluslararası İlişkiler ve Diplomasi Dergisi* 2 (1) , 1-19
- Butler, M. J. (2009). *International conflict management*. Routledge.
- Bureau of Near Eastern Affairs, (2021, Ocak 20). *US Relations with Syria* Kasım 13 tarihinde Amerika Birleşik Devletleri resmi web sitesinden: <https://www.state.gov/u-s-relations-with-syria/> adresinden alındı
- Brecher, M. , & Wilkenfeld, J. (1997). *A Study of Crisis*. University of Michigan Press.

- Byman, D. (2015). Six Bad Options for Syria. *The Washington Quarterly*, 38. 171-186. 10. 1080/0163660X.2015.1125836.
- Cengiz, S. (2020). Assessing the Astana Peace Process for Syria: Actors, Approaches, and Differences. *Contemporary Review of the Middle East*, 7(2), 200-214.
- Clayton, G., & Gleditsch, K. S. (2014). Will We See Helping Hands? Predicting Civil War Mediation and Likely Success. *Conflict Management and Peace Science*, 31(3), 265–284.
- Durgun, H. (2017, Temmuz 14) *Suriyeli Muhalif Eliko: Cenevre-7 Görüşmelerinde Siyasi Geçiş Müzakere Ediyoruz*. Haziran 26, 2021 tarihinde Sputniknews Web sitesi: <https://tr.sputniknews.com/columnists/201707141029282755-suriyeli-muhaliif-eliko-cenevre-siyasi-gecis-muzakere> adresinden alındı.
- Elias, M. (2017, Mayıs 22) *Astana Talks “Promising Step” Says UN Special Envoy for Syria*. Haziran 24, 2021 tarihinde UN News internet sitesi: <https://news.un.org/en/tags/astana-talks> adresinden alındı.
- Hershco, T. (2013). *France and the Syrian Civil War: From Diplomacy to Military Intervention?* Begin-Sadat Center for Strategic Studies. <http://www.jstor.org/stable/resrep04375>
- Hinnebusch, R., Zartman, W. (2016) UN Mediation in the Syrian Crisis: From Kofi Annan to Lakhdar Brahimi, *International Peace Institute*.
- Hinnebusch, R. , & Tür Küçükkaya, Ö. (2013). *Turkey-Syria Relations: Between Enmity and Amity*. <https://hdl.handle.net/11511/71537>
- Cafarella, J ve Genevieve, C. (2015) Syrian Opposition Guide. Institute for the Study of War. 1-45.
- Erboğa, A. (2016) Küresel ve Bölgesel Aktörlerin Suriye Stratejisi. “Suudi Arabistan’ın Suriye Stratejisi”. ed. Hasan Basri Yalçın, Burhanettin Duran. Ankara: Seta Kitapları, 2016: 235-248.
- Kadioğlu, İ. A. (2020). International Peace Efforts in the Syrian Civil War: The ‘Inevitable’ Failure?. *Turkish Journal of Middle Eastern Studies*, 7(1), 13-44.
- Karakus, D. & Svensson, I. (2017). Between the Bombs: Exploring Partial Ceasefires in the Syrian Civil War, 2011–2017. *Terrorism and Political Violence*. 32. 1-20. 10. 1080/09546553.2017.1393416.
- Kazdal, M . (2018). İran’ın Arap Baharı Sonrası Suriye Politikasını Anlamak. *Artuklu Kaime Uluslararası İktisadi ve İdari Araştırmalar Dergisi* , 1 (1) , 1-15 .
- Kiraz, S . (2020). Türkiye’nin Doğrudan Müdahale Öncesi Dönemde Suriye İç Savaşı’na Yönelik Dış Politikasının Analizi. *Türkiye Ortadoğu Çalışmaları Dergisi* , 7 (2) , 99-140.

- Kiraz, S . (2020). Uluslararası Arabuluculuğa Dair Değişen Yaklaşımlar ve Türkiye'nin Arabuluculuğun Dönüşümündeki Rolünün İncelenmesi . *Akdeniz İİBF Dergisi* , 20 (2) , 227-238 .
- Kiraz, S. (2018). *Suriye İç Savaşı Sırasındaki Türk Dış Politikasının Neoklasik Realizmin Bakı Açısından Analizi(2011-2017)*. Ankara:Gazi Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Kussainova, M. (2021, Temmuz 8) *Suriye Rejimi ve Askeri Muhalefet Temsilcileri 16. Astana Görüşmelerinin Ana Oturumunda Bir Araya Geldi*. Kasım 16, 2021 tarihinde <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/suriye-rejimi-ve-askeri-muhalefet-temsilcileri-16-astana-gorusmelerinin-ana-oturumunda-bir-araya-geldi/2297985> adresinden alındı.
- Lesch, D. W. (2012). *Syria: The Fall of the House of Assad*. New Haven: Yale University Press.
- Lundgren, M. (2016) *Mediation in Syria: Initiatives, Strategies, and Obstacles, 2011–2016, Contemporary Security Policy*, 37:2, 273-288,
- Ministère de l'Europe et des Affaires Etrangères, *War in Syria: Understanding France's Position* Kasım 16, 2021 tarihinde Fransa Dışişleri Bakanlığı resmi web sitesi: <https://www.diplomatie.gouv.fr/en/country-files/syria/war-in-syria-understanding-france-s-position/> adresinden alınmıştır.
- Neciyev, E. (2019) *Cenevre'den Soçi'ye "Suriye" Problemine Çözüm Arayışları. Tarih ve Gelecek Dergisi* 5, 835-850.
- Öztop, F . (2019). Devlet-içi Çatışmalarda Üçüncü Taraf Aktörler: Suriye İç Savaşında Türkiye'nin Rolü . *Gazi Akademik Bakış* , 13 (25) , 103-131 .
- Phillips, C. (2017), *Eyes Bigger than Stomachs: Turkey, Saudi Arabia and Qatar in Syria. Middle East Policy*, 24: 36-47. <https://doi.org/10.1111/mepo.12250>
- Regan, P. M. (1996). *Conditions of Successful Third-Party Intervention in Intrastate Conflicts. Journal of Conflict Resolution*, 40(2), 336-359.
- Salihi, E. (2011). Ortadoğu'da Oluşan Yeni Dengeler ve "Şii Hilali" Söylemi. *Bilge Strateji*, 3(4), 183-202.
- Samer,A. (2021): *Making Peace to Sustain War: the Astana Process and Syria's Illiberal Peace, Peacebuilding*, DOI: 10.1080/21647259.2021.1895609
- Shatz J. ,H. (2021, Temmuz 8), *The Power and Limits of Threat: The Caesar Syrian Civilian Protection Act at One Year*Kasım 15, 2021 tarihinde <https://www.rand.org/blog/2021/07/the-power-and-limits-of-threat-the-caesar-syrian-civilian.html> adresinden alındı.
- Terrill, W. A. (2015). *Iran's Strategy for Saving Asad. Middle East Journal*, 69(2), 222–236. <http://www.jstor.org/stable/43698235>

- Ulutaş, U. (2011). The Syrian Opposition in the Making: Capabilities and Limits, *Insight Turkey*. c. 13, n. 3
- Ulrichsen, K. C. (2014). *Qatar and the Arab spring*. Oxford University Press.
- United Nations News, (2011, Ekim 4). *Russia and China Veto Draft Security Council Resolution on Syria* Kasım 12, 2021 tarihinde Birleşmi Milletler resmi internet sitesi: <https://news.un.org/en/story/2011/10/390412-russia-and-china-veto-draft-security-council-resolution-syria> adresinden alınmıştır.
- United Nations Security Council, *Security Council resolution 2042 (2012) [On Authorization of the Deployment of an Advance Team of up to 30 Unarmed Military Observers to the Syrian Arab Republic]*, 14 April 2012, S/RES/2042(2012)
- Zartman, I. W. (2007). *Negotiation and Conflict management: Essays on Theory and Practice*. Routledge.
- Zartman, I. W. ve Touval, S. (1985) International Mediation: Conflict Resolution and Power Politics, *Journal of Social Issues* 41/2, 27-45

Third-Party Interventions from Conflict Management Perspective in the Syrian Civil War

Extended Summary

The Syrian Civil War differs from other civil wars in the Arab Spring process with its different characteristics. Containing an international dimension from the very beginning, the crisis provides a wide field of study in the context of conflict management as it attracts many different actors. The aim of this study is to examine the interventions of third-party actors in the civil war in Syria from the perspective of conflict management. The Syrian civil war has gained an international dimension from the beginning. The large number of actors in the region, the interests of some actors and the heterogeneous structure within the country played an important role in the growth of this crisis. On the other hand, due to the fact that the Arab Spring process took place in a wide geography, international actors have been very interested in the region.

Due to the complexity of the problem, it naturally reduced the impact of conflict management activities. Countries such as Russia, the USA, Iran, China and Turkey have developed policies against the events in the region since the beginning of the process. At this point, notions such as border security, international terrorism, economic investments, regional hegemony and energy-politics have enabled many actors to be involved in the issue.

The article consists of three main parts: In the first part, the chronological framework of the Syrian Civil War will be drawn and the motivations of the 3rd party actors will be examined. In the second part, the activities of these actors in the context of conflict management will be discussed. In the third part; the role of the United Nations and peace negotiations will be examined. In this section, the Geneva and Astana negotiations, which were held within the scope of the peace negotiations, will be discussed under separate headings and then a brief evaluation will be discussed. The study was limited to the efforts put forward in the context of conflict management between the years 2011-2021. In the literature, the Syrian Civil War has mostly been handled within the framework of foreign policy analysis. This study, on the other hand, tries to explain war with the notions of conflict management and hopes to reduce the gap in the literature in this context.

The study basically aims to specifically examine the role of the United Nations in the context of conflict management and to analyze the success/failure situations of the methods used in

the Syrian Civil War. In this context, the scope of the study is to reveal the peace work vision of the 3rd party actor countries in general and the United Nations in particular in the Syrian Civil War. In the transfer of the negotiation process, which constitutes the last section, sources such as news sites and columns were mostly used due to the lack of literature, and this constitutes the limitation of the study.

Method

In the study, the Syrian Civil War was basically approached from the perspective of conflict management. At this point, especially the conflict management activities of international actors have been discussed, the motivations of the states that have a say in the region have been examined, and the focus of the studies, especially the United Nations, has been chosen.

Findings

Within the scope of your study, it has been determined that the interests of the states that have a say in the region are at the forefront, due to the realism-based understanding of the international system. On the other hand, the well-intentioned work of the United Nations as well as its administratively ambivalent structure negatively affected the prevention of the crisis.

Discussion and Conclusions

The Syrian Civil War has become one of the most important conflicts of our time with its 10-year history, its grave picture and widespread human rights violations.

The study found that it is very difficult for regional and global powers to be impartial mediators as they are directly or indirectly involved in the civil war. Even if political solution attempts were initiated by western or eastern countries, the unwillingness to put pressure on the Syrian government prevented a political solution. While there was a consensus among the western countries that Assad should go, the eastern countries aimed to keep Assad in power by securing their control in the region. The proxy war in Syria has also hampered a peace agreement as each state supports different sub-state armed groups through financial, medical and military support as well as training. Most international peace talks have witnessed these developments, but the international community has seemed to lack cooperation to stop the violence in Syria.

On the other hand, the peace efforts of the United Nations were also insufficient despite all goodwill. However, it should be noted that the United Nations is the actor that makes the most effort to stop the conflict in the region. In other words, it cannot be said that the international community has many alternatives in order to prevent such conflicts. Today, important steps are taken in the UN administration structure to eliminate some uncertainties

and to change some situations that cause conflict. To criticize the problematic structure of the UN at every opportunity, but not to take any action to change this situation is to be too easy. The international community, with all its good intentions, should make it a duty to work to support this structure, which has no alternative yet, and to ensure its change/transformation. Otherwise, the current situation in Syria will take place in different parts of the world in the coming years and the problems will continue to escalate.